

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl.,
pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa
cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu
cu post'a în lăintrulu monarchiei
pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl.
— În străinatate pe 1 anu 10 fl.
său 22 franci, pe 6 luni 5 fl. său
11 franci; — numeri singlarci se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Orice inserate,
se plătescu pe scrie său linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'a
publicare câte 7 cr., la dou'a și a
trei'a câte 6 cr. v. a. și proste aceea
30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.
Prenumeratiunile se potu face în
modulu celu mai usioru prin assem-
natiunile postei statului, adresate de
a dreptulu la Redactiunea Diariului
Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 18.

Sibiu, 1/13 Martiu 1878.

Anulu I.

Franciscu Carolu, c. r. archiduce,

venerabilele parinte alu MSale Monarchului nostru, a repausatu în Domnulu în 8 martiu dupa unu morbu numai de 6 zile, în etate preste 75 ani, că-ci fusese nascutu în Decembre 1802. În órele despartirei de această lume s'au aflatu la patulu seu de doreri pre langa august'a parechia imperatésca ambii frati ai MSale și toti ceilalti membri ai casei domnitórie, căti din intemplantu erau în Vien'a, ér nepotulu seu, archiducele clironomu alu corónei, fu chiamatu prin telegrafu dela Berolinu.

Symphathiele cari s'au manifestatu nu numai în corpurile legislative și în alte corporatiuni superiori a le Monarchiei, ci în tóta poporatiunea, fora distinctiune, îndata dupa-ce se primi scirea trista, au fostu generala, fora esceptiune. Acesta manifestare de symphathii cătra inaltulu reposatu nu se esplica din activitatea politica, pe care o ar fi avutu în viétia sa, pentru-ca Archiducele Franciscu Carolu era unu barbatu cu totulu strainu de luptele vietiei publice și din contra devotatu traiului familiaru linistitu, cumu și celoru mai mari binefaceri cu mana larga. Dupa renuntiarea la tronu a fratelui seu mai mare, imperatulu Ferdinandu, dreptulu de succesiune competea în puterea statuteloru casei domnitórie acestui frate alu seu; repausatulu inse n'a hesitatu unu momentu a renuntá și densulu în favórea prea iubitelu seu fiu, Franciscu Iosifu. De aci incolo grigea sa cea mai mare a fostu a dá prunciloru sei educatiune în fric'a lui D-dieu și a face bine în tóte părțile, dar asiá, că fórte raru scia stang'a, ceea-ce face drept'a. Sute și mii de suplice venite la densulu dela familii și persóne, lovite de sortea vitrega, le cetea singuru, dispunea a se cercetá cu de a meruntulu despre starea pentilóru și apoi le resolvea. Unu numeru considerable de familii scapatate tragea de la archiducele Franciscu Carolu pensuni pe viétia; alora le dá subventiuni său burse pentru educatiunea prunciloru și érasu pe altii îi scotea din calamități momentane. Adesea mergea prin casele ómeniloru seraci, că se'i întrebe, ce le lipsesce. Este de prisosu a observa, că s'au aflatu și ómeni nemultiamitori, cari au abusat de rar'a bunetate a fericitelu archiduce. Avea și predilectiune mare pentru incuragearea arte-lóru, și fiindu-ca tienea multu la theatru consideratu că scóla a poporului, art'a dramatica are se'i multiamésca pentru ajutorulu materialu fórte considerabilu. Anume theatrele din Salzburg și Ischl au se'i multiamésca în parte mare chiaru infintiarea loru.

Déca augustii sei fii vérsa lacrimi de dorere pe scriiulu parintelui loru, torrente de lacrimi voru versá miile de seraci, cari si-au pierdutu intr'insulu totu pe alu loru parinte binefacutori.

Memori'a Lui se fia eterna și faptele sale filantropice se remana de modelu toturoróu ómeniloru favorati de sórte prin acumulare de avutii pámentesci.

Idei practice din sfer'a economiei nationale.

I. Ne-amu obligatu în program'a nóstra a ne ocupa de cestiuni national-economice, care taia afundu în viétia popóraloru și a staturiloru, său mai bine, dela care depende esistenti'a loru. Nu este nici-unu statu și nici-o natiune în Europ'a, care se aiba mai mare lipsa de sciinti'a economiei nationale său cumu îi mai dicu, sociale ori politice, de cătu o are Ungari'a, Transilvani'a, Croati'a și natiunile locutiórie în acestea tieri. Ceea ce afirmamu noi aici, s'au acoveritu din nou într'unu modu fórte tristu și dorerosu că de 6 septemani încóce în diet'a Ungariei cu oca-siunea desbateriloru decurse asupra mai multoróu cestiuni de această natura, precumu: regulari de impositu, comerci, industria, credite, banci, vami și tarife. Diariiele cele mai serióse din capital'a Ungariei marturisescu cu destula rusine, că dintre

443 membrii ai camerei deputatiloru abia sunt cinci barbati destulu de preparati teoretice și practice în sfer'a economiei sociale, éra între aceia la locul antaiu este comitele Melchioru Lonyay. Chiaru dintre exministrii unguresci unii ó spusera curatu, că dieu ei numai de doi ani încóce se ocupa mai inadinsu de economi'a sociale, din care mai înainte nu scia nimicu. De aici se pricepe bine, cumu acei ómeni au potutu lasa, că tiér'a se ajunga pe marginea ruinei, și pentru-ce se perdu luni și ani cu certele parlamentarie; că-ci adeca cu cătu într'o societate de ómeni, numesca-se aceea chiaru dieta, nesciinti'a este mai mare, întunecimea mintiei mai grósa, cu atátu și certele sunt mai dese și mai intensive. Se scie totu-odata din alte informatiuni autentice, că în periodulu alu treilea legislativu ungurescu s'au stracuratu unu mare numeru de deputati, cari potu se fia ómeni de ómenia și bunu patrioti, sunt inse fórte ignoranti și chiaru prosti în cestiunile cele mai importante, adeca ómeni, cari dupa ce au esitu din scóle, n'au mai cititu nimicu, nu s'au mai ocupatu seriosu de nici ó specialitate, ci precumu díce „Kelet“, s'au facutu deputati din pura ambitiune și vanitate, său — nici ei nu sciu cumu au ajunsu în dieta.

Déca în corpulu legislativu este asia, cumu va fi óre în masele poporului? Aci respunsulu si-lu póte dá fiacare dintre noi. Cu tóte acestea, noi nici asta-data nu vomu desvolta la locul acesta teorii national-economice, ci spre a demonstra necesitatea loru, vomu ilustra desolat'a stare a economiei nóstre sociale cu date, cu cifre statistice și cu exemple practice, din care tóte se va vedea, unde au ajunsu acestea tieri și ce sórte le astépta, déca nu le va veni în ajutoru sciinti'a.

Ori-ce omu cu mintea la locu, avendu misiunea de a sustiené ó familia, isi computa cu mare grija isvórale de venituri și veniturile efective, éra nu imaginate, pentru-cá dupa acelea se'si póta mesura spelele și se se întinda numai până unde'i ajunge plapom'a (straiulu). Cu atátu mai rigorosu trebuie se se tienea unu statu de această regula pre cătu de practica, pre atátu de imperativa. În Ungari'a această regula fu mai pucinu respectata. Chiaru dupa marturisirea maioritatiei dietelor s'au facutu spese órbe, reu calculate și mai reu aplicate, cu sutele de milióne, fiacare anu s'a inchiaietu cu deficitu, în cei díce ani ai dualismului s'au contrasat necurmatu imprumuturi, a caroru suma trece acuma preste una miie de milióne (miliardu) de florini.

Ungari'a inse mai sufere de unu altu deficit fatale și pericolosu, care se numesce deficit comercial. Candu poporatiunea unei tieri isi copere tóte trebuintiele sale de aci de acasa și nu cumpara nimicu din tieri straine, atunci totu comerciulu seu este numai unu schimbu între locuitorii aceleiasi tieri; economulu isi ia pe graulu seu cãtiaminte, pe vinulu seu bani, că se'si plátésca impositule la statu, pe doue capete de vite parafernaliu pentru fii-sa de maritatu, ori spelele tienerei la scóla a vreunui fiu și asia mai departe. Candu poporatiunea unei tieri vinde din productele și manufacturele sale la straini din alte staturi, dara cumpara mai pucinu dela ei, atunci érasu este prea bine, acelu poporu se póte bucura de prosperitate, că-ci bilantiulu seu este activu, la elu banii, acesti reprezentanti ai avutiei, în locu se se impucinedie, se multiescu pe anu ce merge, de aceea poporulu ajunge în stare si ia curagiu de a lucra și mai multu, că se aiba castigu și mai mare; elu are la mana midiolóce de a'si face locuintie mai demne de omu, de a manca si a se imbraca mai bine, de a se și civilisa. Dara vai de tiér'a, alu carei bilantiu comercial este passivu.

Dupa acestea se vedemu, cumu stà cu bilantiulu comercialu alu tieriloru corónei unguresci. Vomu scóte aci date statistice culese de scriitorii economisti ungureni că Horn, dr. A. Konek, C. Keleti, dr. I. Kakujay. Dupa unu computu generalu inchiaietu pe patru ani 1868—1871 importulu anualu din tieri straine în Ungari'a fusese în cifra midiolocia de câte 3 5 milióne florini, din

contra esportulu de marfi din Ungari'a în alte tieri numai de 340 milióne. Asia dara în acei 4 ani au esitu din acestea tieri bani mai multi decâtu au intratu: 46 mil. $\times$ 4 = 184 milióne fl. prin urmare bilantiulu comercialu a fostu passivu și poporulu întregu de 15 milióne suflete a remasu cu atâtea milióne mai saracu.

De atunci încóce se mai inchiaie unu asemenea bilantiu, din care esi desperatóri'a cifra de 156 milióne fl. passive, prin urmare cu atâtea érasu mai saraci. Pe basea acestoróu cifre recomandamu economistiloru și matematiciloru urmatóri'a problema: Inchiaindu-se bilantiulu comercialu alu Ungariei în alti 10 ani cu passivu numai de câte 30 milióne, la 1898 căti bani voru mai remanea în manile poporului? Noi n'amu uitatu, că esista pressa de charthia-moneta; scimu inse si atâtea, că i se infunda și la aceea curendu, că-ci cu cătu se scotu mai multe petecutie-moneta, cu atátu mai curendu valórea loru scade la nimicu. Asia dara noi stamu pe langa problem'a nóstra, éra vindecarea reulu blastematu ó cautamu airea.

Alta problema. Din 386 milióne fl., pentru cătu se aducu în fiacare anu marfi straine din tierile austriace și asia dicundu, din tóta lumea, gâciti câte milióne esu pe obiecte numai de luxu, pe secaturi, pe nimicuri, pe fantasii, și câte mergu pe obiecte în adeveru necesarie?

Alte cifre. Pamentulu productivu alu tieriloru corónei unguresci este pretiuitu (nu scimu dupa ce chiaie) la valóre de 3 miliarde și 800 de milióne florini. Se punemu inse, că 1/3 parte, de si productiva, este coperita cu paduri, pe care capitalistii nu dau imprumutu; totu mai remane teritoriu de 2/3, pe a carui hipoteca în ori-tiéra ai potea lua imprumutu diumetate valórea, adica 1 miliardu și 225 milióne, nu cá se fia risipite și tocate pe nimicuri, ci cá se le investesci, se'ti amelioredi economi'a, agricultur'a preste totu, se'ti nobilitedi vitele, se seci lacuri și balti puturóse, se reguledi riuri, fia-care pe mosii'a sa etc. Dara din calculatiunile lui Horn ese, că până în a. 1872 proprietarii de tóte treptele din acestea tieri nu au fostu în stare se ia pe hipotecele loru mai multu că 97 1/2 milióne fl., adeca 1/2 a douespediecea parte din ceea ce aru fi luatú în alte staturi civilisate. Mai sunt și alte imprumuturi hipotecarie considerabili, acelea inse sunt mai multu pe la cetati și piatie comerciali, pe asia numite realitati, adeca case, palaturi, fabrici și alte edificii, prin care inse agricultur'a nu este ajutata.

Ore inse de ce nu capata proprietarii de pamentu (mosii, dominie) bani imprumutu pe hipoteca? Catastru avemu, carti de mosii și realitati (Grundbuch) inca avemu. Este óre caus'a, că-ci platescu reu și neregulatu, său că lipsescu banii în tiéra? Caus'a din urma, adeca lips'a de bani precumpanesce. În statulu Ungariei până în a. 1876 se aflá 101 banci comerciali, industriali și hipotecarie mari, maricele și meruntiele; mai era și 320 case de economii (Sparcassen), vreo 50 bancusióre „pentru poporu“ și 8 filiale de ale bancei nationale din Vien'a. Dara mai tóte acestea facu mai multu operatiuni și specule cambiali (de politie) și de gagiuri său zalóge mobili, de unde castiga fórte multu, său că une-ori perdu grosu; éra pe ipotece immobili dau numai dela 5000 în susu. Asia sum'a totala a imprumuturiloru hipotecarie din statulu Ungariei era în Dec. 1875 numai 215 1/2 milióne, din care abia 100 milióne pe mosii, éra restulu pe edificie. Cătu este dela 100 de milióne până la 1225 de milióne?

Dara bine se insemnamu, că hipotecele de 100 milióne sunt numai ale proprietariloru mari și ale unor midiolocii, că-ci numai aceia potu presenta ipotece pentru sume mai mari de 5000 fl.

Asia dara proprietarii mici, agricultorii sateni, tierani, n'au potutu lua din aceea 215 1/2 milióne nici unu cruceriu imprumutu. Despre această classe de trei ori nefericita a locuitoriloru amu vorbitu în alti nr. ai acestui diariu; cu tóte acestea în nru urmatoriu vomu reveni din nou la dens'a, că

la cea mai uitata de toti santii si angerii lui D-dieu. Aci premitemu numai atata, ca dupa unele calcule aproximative in Ungari'a si Transilvani'a se afla la 2 milioane 500 mii mosiore mici tieraneseci de câte 5 pana la 30 de jugere (pogóne), era midiu-locii, adeca dela 30 pana la 200 jugere in susu, vreo 120000, adeca cu totulu vreo 2 milioane 470 mii proprietati meruntiele si mai maricele, care tote reprezenta circa 1/2 teritoriulu productiv alu acestoru tieri, pre candu cealalta 1/2 se afla la proprietarii mari, la statu ca proprietariu, apoi la cetati si orasie.

(Va urmá).

Independenti'a judecatoriloru regesci in Ungari'a si Transilvani'a.

Mare cestiune, de care trebuie se se interesedie totu omulu, ca-ci nimeni nu este scutitu a nu veni in contactu cu tribunalele; era justiti'a este fundamentulu staturiloru; fora justitia libertatea este o ilusiune, vorba gola, chimera; era justitia fora judecatori intiepti, prea bine preparati si apoi totuodata independenti atatu de tentatiunile criminali ale unoru omeni carii s'aru incerca a'i trage in partea loru, catu si pressiunea si influenti'a ministriloru si altoru factori politici, nu se pote cugeta.

Dupa câteva sute de ani de disordine in ramur'a justitiei ungresci, in fine mai alesu dela 1869 incóce ministeriulu si diet'a Ungariei se apucara se reformedie justiti'a dupa modelle europene; dar greutatile câte li se rostogoleau in cale, era fora numeru. In sute de ani mai nici-o codificatiune de domne-ajuta; codice civile, penale, comerciale, procedura, organizarea justitiei cu asigurarea subsistentiei si a independentiei judecatoriloru, tote lipsia, era ce era din vechime, vai de omu si vai de locu. Dela austriaci nu voiá se imprumute nimicu, catu din ura, catu din fala gola, catu si ca codificatiunea austriaca dintre anii 1803 si 1860 este ingrecata de spiritu absolutisticu, iciclea chiaru tiranicu. Cu tote acestea legile, austriace totu le aflara de bune pentru — Transilvani'a.

In Martiu alu anului 1871 trecu prin dieta si se sanctionara doue legi: Despre responsabilitatea judecatoriloru si a functionariloru judecatoresci, (Art. VIII cu 76 §§-i), apoi Regulamentu pentru stramutarea si pensionarea judecatoriloru si a functionariloru judecatoresci (Art. IX §§-i 14) In art. 8 § 11 se numera ca crime ce ar putea comite unu omu in calitatea sa de judecatoriu: comunicarea secreteloru oficiulu; luarea de mita (presentu, daru, „cinste“); abusu de putere; sila seu fortia, candu de es. face procesu criminalu unui omu cu totulu innocente, seu candu arunca in arestu ori inchisore afora din casurile prevedute in lege, seu ilu tiene preste terminu; falsificare (de documente, protocoale); instrainare si subtractiune de bani depositati, ori charthii de valóre.

Mai sunt si numai asia numite delicta disciplinare, pentru care unu judecatoriu pote fi pedepsitu relative mai usioru. Pedepsele disciplinare sunt: mustrarea; infruntarea; amend'a (glóba) in bani; destituirea (§ 22).

De alta parte judecatorii pe langa ce sunt mai bine platiti ca odinóra, mai avea in puterea art. 9 din 1871 frumosulu privilegiu de inamovibilitate, de a nu poté fi permutati la alta statiune si nici chiaru inaintati fora voi'a loru de catre ministru, decatu numai in doue casuri: deca potestatea legislativa ar face schimbari chiaru in organismulu judecatorescu, si — deca s'ar intempla ca vreunu judecatoriu se viie in consanginitate de aprópe cu vreunu altu colegu alu seu dela acelasiu tribunalu.

Ar fi crediutu cineva, ca nesce legi ca acestea, care mai ca s'aru potea numi organice, voru dura mai multu ca de joi pana mai apoi, cu atatu mai virtosu, ca ele era redactate dupa alte modelle europene. Inse nu; ca-ci in anulu 1875 abia ajunse partid'a lui Tisza la putere, candu ministeriulu si esi cu unu art. de lege (36), prin care ceru suspensiunea inamovibilitatii pe trei ani si auctoriatiunea, ca se pote stramuta din judecatori pe la alte statiuni ori pre cati va afla elu cu cale. Dupa aceea au si stramutati barbatesce; anume dintre judecatorii romani au aruncatu pe mai multi curatu asia, cumu li s'a fostu descantatu loru inainte cu 10 si cu 12 ani de repetite-ori in pressa si adunari, prin „hortópe si vagaune, pe unde 'si intierca draculu copii“, adeca prin regiunile rutene, slavace, slovene, serbesci, pe unde nici-unulu nu intielege limb'a poporului; era in loculu acelora mi-ti adusera incóce ungresi, carii afara de limb'a magiara nu mai sciu alt'a, cu atatu mai puçinu limb'a nóstra cea romanésca, din care cauza nici nu se potu in-

tielege intru nimicu cu poporulu, prin nrmare justiti'a trebuie se suferu infricosiatu.

Nu scimu deca ministru actualu alu justitiei Bela Perczel s'a convinsu ori nu, despre funestele consecentia a le acelei legi din 1875; ceea ce vedemu este, ca elu esi estimpu cu unu nou proiectu de lege, prin care dice ca abróga pe cea din 1875 si ca corege mai multi §§-i din art. 8 dela 1871. Diarietle gubernementali nu se sfiescu a numi acéta carpitura: lege pentru independenti'a judecatoriloru! Cumu se mai compromitu acei omeni in ochii Europei civilizate, chiaru fora se scia ce facu!

Adeca in Ungari'a n'au fostu pana acuma judecatori independenti; era ministru Perczel are se'i faca! Cititi carii cunósceti limb'a, proiectulu de lege si raportulu ministeriale motivatu, asia precumu s'a impartitu acela intre deputati, ca se poteti judeca singuri si se nu aveti trebuintia de reflesiunile nimenui, spre a ve convinge, ca de ar trece si acestu proiectu de lege prin dieta, atunci omnipotenti'a ministrului justitiei preste tribunale ar fi asigurata, era independenti'a judecatoriloru facia de potestatea politica ar deveni o umbra. Spatiulu nostru angustu nu ne lasa se reproducemu tote curiosele argumente a le ministrului Perczel, cu care'si motivedia elu nou'a sa lege, din care inse ese ori-ce alta, numai nu independenti'a judecatoriloru.

Sciti ce face dn. Perczel in nou'a sa lege?

In § 22 alu lelei din 1871 mai adaoge la pedepsele disciplinare inca una: permutarea judecatoriloru dela una la alta statiune, se intielege, fora voi'a loru. Celu care scie, ce usioru pote cadé unu functionariu, mai alesu in tieri poliglote si policonfessionali in pedepse disciplinare, va sci judeca marea importantia a acestei schimbari. Ce e mai multu, in casuri de acelea bietulu judecatoriu are se se stramute cu famili'a sa pe spesele sale, de es. din secuime ori dela Brasiovu in comitatulu Presburg ori in Scepusu. Are aci Perczel o clausula, care tiene, ca deca tribunalulu disciplinariu ar vedea, ca spesele de transportu esu prea peste mesura mari, se pote ficsa ca pedepsa numai o suma anumita, era restulu se se dea dela statu, cu alte cuvente, se fia pedepsitu si statulu.

Motivarea permutarei este si mai curiosa: „deca natur'a erórei comise de judecatoriu ar fi de asia, ca permutarea se devina in interesulu functiunei judecatoresci dorita seu necesaria*.“ In acestu casu permutarea i se pote dicta si in legatura cu una din cele trei pedepse, mustrare, infruntare, amenda. Motivare elastica, ca o curea de cauciucu. Pentru ca se dorescu eu permutarea unui judecatoriu, pociu se am o suta de cause, deca nu si preteste.

Dara nu numai pedeps'a disciplinaria, ci si alte cause cu totulu independente de disciplina are dn. Perczel, pentru-ca se pote permuta pe judecatori. De aceea elu in § 1 din art. 9 la cele doue cause de permutare innocenta mai adaoge pe a trei'a, formulata asia: „Deca relatiunile personali ale judecatoriuului, seu alte impregiurari importante facu, ca activitatea salutaria a judecatoriuului in statiunea de pana acuma se devina imposibile, prin urmare deca permutarea lui este de doritu in interesulu functiunei judecatoresci**.“

„Relatiuni personali“ si „alte impregiurari importante“: Care potu se fia acelea? Noi amu si gacitu pe unele; aci inse nu pote fi vorba de gaciturile nimenui, ci numai de lege respicata, precisa, formulata in stilu de lege, care se nu lase locu la nici o gacitura, nici la explicatiuni in drept'a si in stang'a. „Relatiuni personali?“ Noi amu vediutu in vietia casuri, unde cutare functionariu de romann a luat de socia pe o romana, din care cauza a fostu pedepsitu prin permutare; si amu vediutu casuri, unde romanulu a luat ungróica seu sasóica si a fostu inaintatu. „Relatiuni personali?“ Sub absolutismu unu functionariu romanu nu potea se aiba amicu romanu, cu care se cutedia a conveni si a conversa ca omeni carii se iubescu.

„Alte impregiurari importante?“ Sub absolutismu vreo doi functionari romani au fostu permutati numai din cauza, ca cutediasera a tiené si a citi gazete romanesci. Acela inse era absolutismu declarat, incaltiatu, imbracatu, care se numea pe numele seu. Gurile cele spunu, ca astadi este totu asia, inca si

*) Midőn az elkövetett vétség természete az el marasztalt bírónak az eddigi működési köréből való el távollását a bírói-hivatal érdekében kívánatossá vagy szükségessé teszti.

***) c) ha a bíró személyes viszonyai, vagy egyéb fontos körülmények a bírónak addigi állásán való üdvös működését lehetetlenné, s ennél fogva áthelyezését a bírói hivatal érdekében kívánatossá teszik.

mai reu. Noi nu scimu, omenii spunu; dara in clausul'a dlui Perczel incapre si asia ceva forte bine. „Impregiurari importante“, care se faca imposibile activitatea judecatoriuului in cutare statiune? Se pote prea usioru, ca noi suntemu multu mai prosti de catu unu ministru si se nu intielegemu nimicu din acelea „impregiurari importante“, care ar face, ca unu judecatoriu, fora a fi comisu cea mai mica eróre in resortulu seu, se nu fia bunu de nimicu, de es. in Sibiu ori in Murasieni, se fia inse forte bunu in Jaurinu (Raab, Győr), ori in Alba-regale. Totu omenii rei de gura dicu, ca acelea „impregiurari importante“ aru mirosi forte tare a cojóce romanesci si a glugi slavonesci. De altumentrea permutarile facute mai alesu in anulu 1876/7 din Transilvani'a in Ungari'a, publicate in „Monitoru“ (Közlöny), ne esplica restulu.

In casuri de „relatiuni personali“ si de „impregiurari importante“, adeca deca judecatoriuulu e permutatu fora nici-o culpa a lui, statulu are se'i pórtre spesele mutarei. (§ 4). Se punemu ca dintre atatea mii de persóne judecatoresci se stramuta preste anu numai câte 200 de insi fora nici o culpa adeverita a loru, si ca spesele de transportu facu in terminu midiu-lociu numai câte 200 fl. = 40.000 fl. pe anu. Cu acéta inse judecatorii nu sunt scutiti de alte daune mari. Ei crediendu-se stabili, s'au casatoritu, si-au mobilatu locuinti'a cumu se cade, isi au menagiulu loru in familia; unulu seu doi prunci le ambla la scóla. De odata, „din impregiurari importante“, ca si cumu nu aru fi judecatori „inamovibili“, ci oficiari in armata, ei trebuie se se stramute si inca departe. In casuri de acelea bietulu functionariu se vede constrinsu a si vinde totu mobiliariulu, cu ce pretiuri? ne este cunoscutu forte bine. „A se muta de trei ori dintr'o regiune in alt'a, semnifica atata, catu ati arde odata totu ce ai“.

Dara dn. Perczel mai introduce inca si una a trei'a cauza de permutare, adeca: in casuri candu la unele tribunale seu judetie singuratece sunt restantie multe, ministru se tramita judecatori pre câte 1/2 de anu dela altele, pe unde nu sunt restantie, pentru-ca se le ajute. In acestu casu apoi judecatorii permutati in acestu modu provisoriu se traga dela statu unu adaosu de plata pre catu face 1/2 salariulu fiacaruia, cumu si spesele de drumu incóce si incolo. Se pare ca dn. Perczel scia de restantie forte multe, candu a luat refugiu la acéta mesura caracteristica. Noi inse vomu presupune, ca in totu coprinsulu Ungariei si alu Transilvaniei numai la 100 de locuri sunt restantie desperate, si ca spre a le curati pe acelea se trimitu 100 de judecatori din aceia carii tragu 1700 fl. plata anuale, seu 850 fl. pe 1/2 de anu, prin urmare ca li se platesce adaosu dela statu pe câte 6 luni 1/2 din 1/2 adeca 425 fl., bani de drumu termino medio 75 = 500 x 100 = 50.000 fl. Ore nu ar ambla mai bine dn. ministru, deca o suma ca acéta o ar pface in salarie si ar aplica definitivu cativa judecatori tineri, vigorosi, carii se cunóscu totuodata limbile patriei; pentru-ca deca a facutu ministru esperienti'a sa, noi inca o avemu pe a nóstra la punctulu acesta in abundantia, si scimu forte bine, ca mii de restantie si neregularitati provinu numai din impregiurarea, ca multime de judecatori nu cunoscu nici decumu limb'a immensei maioritati a poporului si sunt constrinsi a se intielege cu causantii numai prin dragomani cu nespusa perdere de timpu; apoi in casuri de acelea indesiertu striga cineva: Az ebadta oláha, tanuljon magyarul (canele de valachu se invetie magiariesce), ca ce nu s'a intemplatu intr'o miie de ani, nu se va intempla nici in alte diece mii, si nu in vecii veciloru.

(Va urmá).

Ungari'a.

Buda-Pesta, 11 Martiu. Parlamentulu tierei se proroga, pentru ca se'si pote continua delegatiunile ca representante a le monarchiei intregi, lucrurile loru. Deputatii dietei s'au mai dusu pe la casele loru, inse nici unulu cu bucuri'a in ánima, ca va fi in stare de a consola pe comitentii sei cu vreunu bine. Dela prorogare incóce a remasu numai press'a magiara si cea ungaro-germana, care injura si insulta pe tota lumea, ca Helfy, Simonyi, Madarász si cati toti. Diarietle magiare sunt si mai infuriate, de candu cele germane din Vien'a declara puru si simplu, ca ele n'au nici o cauza de a se oppune la emanciparea definitiva a popóraloru slave meridionali si la a natiunei romane, nici la constituirea loru in staturi libere, independente; prin urmare adaoga diarietle germane, noi nu vomu recomanda gubernulu Maiest. Sale nici-odata, ca se verse sangele fiiloru nostrii si tesaurulu tierei nóstre

numai din această cauză, adică pentru că magiarii se temu de libertatea slavilor. Dacă magiarii se temu de această libertate, băta-se ei singuri cu slavii, era germanii voru rămâne acasă și își voru vedea de afacerile lor. Noi, marea națiune germană, nu ne temem nici de slavii semi-barbări, nici de slavii liberi și civilizați, ne mai place înse că se avem a face cu popoara civilizată, nu cu barbarii. Cu totul alte cauze trebuie să fie, sau că voru fi acelea, pentru care voru avea ași măsura vreodată puterile germanii și slavii, era interesele naționale magiare nici-o dată. Când de es. slavii s'aru încerca să ocupe și să subjuge teritoriul german, sau să închidă vreo mare, ori vreun riu, precum e Dunărea, sau cându poporul slav s'ar pune în servitiul despotismului politic și religios, cu scopul de a calca libertatea popoarelor, atunci, în cazuri de acestea, germanii nu aru întârziat să sară în capul slavilor.

Nu știm cu care dintre ziarele magiare nemulțămite atunci cu politica internă a lui Tisza, cât și cu diplomația externă a contelui Andrássy, — se începem. Limbajul brutal de care se folosesc mai vartos opozițiile neimpedecate de legea pressei, nici de procurori, în izbiri continue contra guvernului, respective anatemele ce se descarcă desu asupra capetelor ministrilor de externe și interne, acei idoli creatori ai ideii statului magiar, ai ignorării de drepturile celorlalți naționalități din această patriă comună, — este cea mai eclatantă probă și marturisire proprie rostită din gura lor, despre nemulțămirea generală a popoarelor din această țară.

Și ce i dăreasia de cumplită pre-diaristii magiari, ce i necăsece atât de tare, ce tremă și cuprinsu și ce fiori îi sgândăra, — de grăz guvernatorilor corabiei statului magiar? Eca ce: Spre orientarea lectorilor noștri, credem a fi de ajuns a reproduce o ilustrațiune dintre cele mai interesante, ce le conține un diariu magiar numit „Alföld“ în Nr. 53 despre situațiunea actuală și anume:

„Națiunea e gată la toate, și regimul la nemică: Acestă este signatură scurtă respicată a politicii noastre externe; ba încă și aceea, ca deputatiunea bosneacă trimisă și provădită cu spese de calea sosesce la Viena pre langa conducerea episcopului rom. cat. din Diocovă, Strossmayer, și a unuia dintre cei mai mari propagatori ai anecsiunei planuite de multu cu scopul de a se rogă ca Austria să facă „ordine“ în provinciile nefericite. E de prisos a mai analiza, ca ce cugetă țără despre atare politica, și noi din partea noastră, cu luni mai înainte neamur esprimat, că ori prin cine în această monarchia, și ori în ce modu se făia executată politica această, acela în totă privință pôte fi marcatu că traditoriu de patriă, și ca acela se stigmatizează de asasinul viitorului națiunei magiare. Celu pucinu deca ar fi fostu în respectivii numai atată omnia politica și caracteru, că se făia recunoscutu sinceru în decursu de nouă luni, că totu scopulu finalu alu politicii orientale și alu „intieptiunii“ loru este: castigarea Bosniei și a Hertiegovinei, chiaru pre basă intiepterei cu aliatulu rusescu și în sensulu convoierei acestuia; celu pucinu de aru fi știutu corporatiunile legislative și națiunea noastră, că cum stau lucrurile, și luându în considerare nepotința nemarginată și negrigiențele, pre care nu le potemu destulu regreta, ale ministrului nostru de externe, sau renunțându la toate, s'ar invoi, sau conformu obligamentelor loru sante, s'aru îngriji de midioce și moduri, că se impedece sacrificarea Ungariei.

Dar ei această n'au făcut-o, macar din contra, în ziarele lor platite, totu de atatea ori au reprobatu scriile din cându în cându reinnoite, ce făceau alusiune la scopulu lor, de a incorpora provinciile acele, au lasatu a presimți că, deca trebuie, sunt gată a începe resbelu contra Rusiei pentru apărarea intereselor monarchiei noastre. Cu scriile aceste bellice au facutu presiune asupra casei reprezentantilor, ca cu ori ce pretiu se castige majoritate pentru ideile lor.

Diplomații molipsiti de panură lui Mindenváró Ádám, cari sunt prea creduli și nu mai esu din pacientia, și si pusera, și acum majoritatea și votă unitatea economică desastroasă, dar de aceea totusi nici o vorba nu se aude despre apărarea intereselor noastre orientale, sau chiaru despre resbelulu doritu contra Rusiei.

Încă și Ernest Simonyi s'a declarat în numele partidei sale în ședința de sâmbătă, ca este gată a să dă totu guvernului Maiestății sale pentru unu resbelu contra Rusiei, numai pentru Dumneștiu să facă ceva pentru apărarea naționalității magiare (sic) și a statului. Asia dăra națiunea întreaga, toate partidele magiare și sacrifică filerulu ultimu și sângele în interesulu unei acțiuni barbatesci și salvatorice, și totusi în Viena, în palatul de externe mandru frumosu, astăzi cu unu nonchalant cavalerescu — sosirea deputatiunei bosneace! Într'aceia Rusulu face ce voiesce. Ce face? Negociéza cu englesulu, care cu energia se îngriješce, că se si apere interesele proprii; elu intra în Constantinopol, ceea ce în privința morala e ultimă lovitură pentru imperiulu turcescu european, și noi pana ună-altă aici ceea ne disputam academice, că se votă sau nu cele 60 milioane cu scopulu de a însuflă frica Rusiei și rumegam combinațiunea, ca ore fi va conferința (congresu) și cându și unde?

Ei, dar acela care nici pre langa atitudinea acestă miserabilă și neesprimabilă nu si perde pacientia, și încă și acumă se mai încrede în mântuirea politicii guber-

nului actuală, e preste măsura fericitu și demnu de pismuit; și nu știm, că ore ce mai trebuie să se întempe, ca și elu să dica asupra politicii acesteia unu perea!

Acuși va sosi timpul și la această. Evenimentele irezistibile progredesă, și guvernulu nostru va fi necesitat a să arata pe fața cartile și a recunoșce, ca acumă nu pôte face altu-ceva, decât a ocupă Bosnia și Hertiegovina. Uneltele amăgiri, amătrei și ale minciunei pana acumă cu succesu întrebunțiate, și asia ne au furatu dejă; acumă nu mai pôte se arunca mai multă pulbere în ochiulu turmei, numită publicu, carele astadata vă vedea limpede. Atată numai, că ceea ce vă vedea, nu i va servi spre vreo placere.

Atunci casa reprezentantilor va murmură, va protestă contra primirei bacsisiului (prezentu), pre care l'amu capetat din garanția Rusiei pentru purtarea noastră bună, și pentru jafuirea ruinelor, câte au mai ramas din imperiulu otoman; de cumva nu se va afla majoritate, carea și această impregiurare se-o ie ad notam — și în casulu acesta voru tramite mandru frumosu acasă pe meritatii reprezentanti ai poporului, fiindu-că și asia nu mai au lipsa de ei, după ce votara toate, câte numai au placutu regimului, — și atunci cei de sus voru face cumu le vâ place.

De ce se negamă, că cu poporul magiaru potu face ori ce li place. Sistemă administrativă de diece ani intr'atată l'a dresatu la ascultare servila și la umilire orba, în catu nici poporul rusescu nu lu întrece, pre cându acela nici o dată n'a gustatu fructele constituțiunei. Ah! unu diplomatu renunțu a lamentatu, că nu mai vede niciari Europă; noi nu mai vedem națiune magiară! Celu pucinu nu o potemu cunoșce, și ne temem, că întorsu se vâ impleni problema lui Széchenyi: „Magiarulu numai a fostu, dar nu vâ fi!“ Acelu conduce politica barbatilor magiari de stat...

Despre ocuparea Bosniei și Hertiegovinei prin trupele austriace, cetim în ziarele slave și anume în celu serbescu „Zastava“ (Drapelulu) din Neoplantă versiunea: că în momentulu în care trupele noastre austriace aru trece preste hotare și aru calcă pe teritoriulu Bosniei-Hertiegovinei, și Serbiă vecina e gată a să comandă trupele ca să tréca Dunărea; și la această — dice Zastava — regimulu Serbiei are îngăminte din partea Rusiei, ne potendu ea suferi ca altii să se secere și consume fructele resbelului, sau mai respicatu, recompensele sacrificielor de sânge și avere ce le-au avutu Serbiă dela izbucnirea resbelului teribilu, — scotindu singura castaniele din jaru, — și sustienendu unu anu întregu lupte crâncene cu Turciă, ale caror urmari funeste le semte cumplitu numai Serbiă invinsă la Djunis prin colosală armata turcescă.

Unu altu diariu dalmatinu „Narodni-Listi“ (diariu național) ce apare în Zara, într'unu articolu intitulatu „Hai la Bosnia!“ provôca pe Austria să grabesca a o ocupă și a eliberă pre bosnaci apesati, se nu cređa vorbelor amăgitorice unguresci, că-mă magiarii numai i strica Austriei calcându și apesandu poporale nemagiare întocmăi cumu făcu Turciă cu creștinii subjugati! Desfășura apoi pe largu situațiunea provinciei și aréta favorurile pe cari le-ar castigă Austro-ungariă prin ocuparea și dominarea acestor provincii.

Acestea sunt manifestatiuni de a le pressei slave, pe care trebuie să le urmarim și noi cu atențiune atâtă mai mare, cu câtu ele differă mai multu unele de altele. De altumentrea sunt și alte informațiuni pozitive despre marea diversitate a parerilor care domina anume în Bosniă, și care potu să mai dea ocaziune la conficte grele. Locuitorii serbi curati din Bosniă, cari totuodată sunt de confesiunea orientală, ceru că țără loru se făia incorporată la Serbiă; din contra, locuitorii croati catolici și pre câtu se spune, chiaru mohamedanii (bei, spahii, asia numiti aristocrati) pretindu, că în casu de a fi rupte de cătra Turciă, mai bine se făia incorporati la Croatiă, respective la Austro-ungariă. Ce confusiune!

România.

București. Potestatea legislativă a țării regulase deunadi, precumă amu vedutu în unu altu Nr., prin lege nouă de pensii, atâtă starea filor patriei deveniti invalidi, câtu și a familiilor remase după cei cădiuti în batalii. Mai de curendu „Monitorulu“ oficial publică una alta lege sancționată, prin care se îngriješce și de viitorulu pruncilor remasi orfani, prin întemeierea de orfelinate, asile, convicte provădite și cu școle. Acea lege patriotică, națională și umanitară suna:

Lege pentru infintiarea a 4 orfelinate.

Art. 1. Pentru crescerea și invetiatură filor de militari, cădiuti pe campurile de luptă sau infirmi, se infintieza patru orfelinate și anume, câte unu în fiecare regiune agricolă, adică: unu în Oltenia, unu în Romaniă Mare, unu în Moldovă de sus și altulu în Moldova de diosu.

Cându localulu va fi incapetoriu, se voru primi gratuitu și alti copii sermani.

Art. 2. Orfelinatele se voru asedia pe domenii de ale Statului. Pentru instalarea lor, se voru alege de preferință stabilimentele cele mai importante ale monastirilor aflate pe domeniile Statului, din regiunile indicate, pe langa care se voru destina și 100 până la 200 pogone pamentu cultivabilu.

Art. 3. Aceste asedieminte sunt puse sub autoritate ministeriului agriculturii, comerțului și lucrarilor publice.

Unu consiliu de patronare compus din prefectulu județului, presidentulu consiliului județian și alti 3 membri onorari, numiti de Domnulu dintre notabili regiunii, va priveghea asupra invetiunei, disciplinei și invetiamentului orfelinelor.

Art. 4. Administratiunea fie-cari orfelinatu este incredințiată unui directoru. Personalulu didacticu se va compune din profesori și șiefi de ateliere.

Art. 5. Invetiamentulu va fi primariu și practic și va coprinde pe langa invetiamentulu primariu, notiuni de agricultură, grădinăria și industria aplicată.

Art. 6. Intretinerea orfelinelor este în sarcină Statului.

Art. 7. Orfelinatele sunt persoane juridice, avendu dreptulu de a dobendi prin donațiuni, legate sau într'altfelu.

Art. 8. Consiliulu de patronare din preună cu directorulu administréza averea orfelinelor sub priveghearea ministeriului agriculturii.

Art. 9. Unu regulamentu de administratiune publică va determina modulu de aplicare a legii de fața.

Alta Lege.

Art. I. Se deschide pe sémă ministeriului agriculturii, comerțului și lucrarilor publice unu creditu extraordinariu de lei 150000, pentru plată lucrarilor de apărare și complectarea uvragelor de natura a fi expuse la degradari pe liniă Ploiesci-Predélu, lucrari efectuate și de efectuat până la finele anului 1877, conformu art. 6 din transacțiunea aprobată cu legea promulgată prin decretulu Nr. 1465, din 28 Iunie, anulu 1877.

Art. II. Acestu creditu se va acoperi prin a nouă emisiune de bonuri de tesauru, conformu legii din 2 Maiu 1876.

Correspondența.

Din părțile Fagetului, Comitatulu Carasiu în Fauru 1878 (Abusuri și excese electorali). A trecut lungu timp, de cându nu s'a mai scrisu nimica din de D-dieu scutitulu, Comitatulu alu Carasiului, macaru că s'au petrecutu lucruri, cari ar merita o interesare câtă mai via, anume fața cu alegerile municipale și comunale, cari decurseră tocma de curendu.

Angagiamentulu meu de astadata ilu inaugurezu cu o corespondință tragi-comică, carea se reprezintă pe deplin adeverată stare a lucrarilor din acestu cercu.

Precum mai pretotindenea, asia și pre aici, amplotii comitatului fura totii realesi, dela vice-comite pana la cancelistu, en bloc, fiindu-că cei pucini bunii romani, ce mai avem în congregatiune, au eselat prin pasivitate, și partidă mamelucilor, fiindu foarte compactă și dresată, a votat a la comandă.

Cu toate aceste, în reorganizată vietiă municipale domnesce o confusiune, o disordine ne mai pomenită. Acestă se vede din totu pasiulu și în totu actulu, ce-lu ducă la indeplinire creaturele comitatului. Și ore de unde se provina atată confusiune, atată disordine? — Unii diu, că din necapacitatea, neharmonicită a unei părți din functionarii mici de diosu ai poporului; cele mai multe guri rele înse afirma, că din meschinulu egoismu împreunatu cu nesuntință de a persecută, că și după sistemă, pe poporul romanu încă neinfectatu la minte și ânima de corupțiunea actuală, și pentru de a intimidă și de a țien pe blandulu romanu în orbă, nesciintia și apathia, și a-lu esplótă pentru scopurile lor particulare. — Lipsesce capacitatea, lipsesce înse mai multu cea mai pușina bunavointia la acesti ômeni pentru fericirea și prosperarea poporului. Dictatură dragă de ea, de susu pana diosu, e astadi în flóre.

Èr unde vócea, vointă a poporului nostru, dă pieptu cu dictatură domnilor spre a învinge, apoi se vedeti, dle Redactoru, în astfelu de cazuri cum devinu confusi domni, și stringundu din umeri, dreptu resbunare, slugile de diosu, ne punu totu felulu de curse; unde aceste n'ajungu, se dimitu la persecutiuni, maltratari și terorisari chiar în însusi actulu alegerei.

Poltroni nedemni și fiintie fora dreptu de esistintia amu fi noi cându, vedindu manile aceste, cum ne punu curse de esterminare și ne pîregatescu abisulu de nimicire în însesi casele noastre, nu ne-amu încumetă a respunde.

Eca basă dreptulu, a libertății și fratietății dualistilor noștri, cari au impartitu între sine țără și poporale, și nouă, naționalitatilor nemagiare, ne-au lasatu numai obligaminte, nu și drepturi.

După această mică digresiune, spre ilustrațiunea celor amintite, cu permissiunea dlui Redactoru, și indulgintă on. publicu, voi produce unu evenimentu specialu intemplat nu de multu cu ocaziunea alegerei de jude comunalu în comună Bichighiu langa Fagetu în diuă memorabilă a ss. 3 Ierarchi, care alegere fiindu împreunată cu unele impregiurări caracteristice și drastice, merita să făia cunoscută lumei române.

În diuă memorata presentandu-se dlu jude cercualu C. Podraszky însoțitu de faimosulu comisariu de securitate Szedán Miklos cu haiducii sei în comună memorată, fusere primiti de întregu poporulu cu multa bucuria; acestă înse în scurtu se prefăcu în actulu celu mai tragicu, prin aceea, că faimosulu Szedán cu judele cercualu, prin intrige și viclene uneltiri, obtruseră în listă de candidati pentru jude comunalu (chinezu) pre nise individi depopularisati și fora ver-ce influință la popor, eschidiendu pre cei mai demni barbati din aceea. Listă publicandu-se poporului alegatoriu, fu intempnatu cu unu puternicu și resolutu „veto“, și dlu comisariu a fostu recercatu pentru alta candidare, înse vedindu omnipotentia cercului resistință a poporului contra candidatul lor, că unu selbatecu se aruncă Szedanu în midioleulu poporului, apucandu pe unulu de grumazi, în catu mai abia resuflă. — În urmă acestui atacu brutalu asupra fratelui lor din partea sbirilor comitatului, poporulu a acursu spre eliberarea maltratului, prin ce Szedán, acestu flagelu alu cercului nostru, deveni și mai furios și comandă haiduculu prin invectivele și calumniele cele mai murdare și ordinare, cari impertinentie nu-mi concedu nici pe unu momentu, că se le rostescă, ne cum se le mai scriu, dicundu „pusca-i că-i platescu cu bani“. Pandurulu și descarcă fora totă precegetarea puscă în massă a poporului.

Pana ce se petreceau aceste in curtea scolii, dlu szolgabireu privea cu neapasare fumandu din ambitulu scolii, si injurandu-i in modulu celu mai trivialu si ordinariu unguresce si romanesce, si pentru incoronarea excessulu inscenatu de densii se arunca asupr'a poporului; apoi cadendu 'i sugar'a din gura si palari'a de pe capu — apuca pe bietulu omu de capu, 'lu tragea de capu, — ilu lovea cu palmi trantindu-lu la pamentu, in fine colegu-seu Szedan cu batele au scosu poporul din curtea scolii, manandu-lu ca pe o cirada de vite de a lungulu satului, in catu era unu adeveratu preludiu de revolutiune.

Este naturalu, este o regula experimentata, ca clasa omenilor rafinati si rutinati, pe tota cealalta lume, adeca intregu poporul, ilu tiene de prostu si poltronu. Si pre acesta presupunere se razima cutezarea si volnici'a acestoru omeni.

Marturisescu, ca de candu cu er'a constitutionalu, din tote partile amu auditu afirmandu-se, cumca nu existe administratiune mai arbitraria si unilaterala ca in cerculu Fagetului si Muresului; si de unde acest'a scandalosa purtare si fora de lege bruta a functionarilor mici, se intraba toti omenii de bine?

Ca-ci tenerulu jude cerc. este unu omu de inalta cultura si de unu caracteru solidu, de care intregu cerculu, la inaugurarea de jude cerc., a legatu cele mai bune sperantii de a da starei sociale din acestu cercu avantagiulu doritu pe tote terenale.

Ore se se fia cangrenatu de capriciele, ce in spira puterea de szolgabireu? si care este curs'a si ispit'a, de care anevioia scapa slabitiunea omenesca, si si la care ajunsu inclina pre omu spre absolutismu.

Ca-ci si in celu mai indelungu — rabdatoriu fierbe sangele, candu vede sugrumarea dreptulu si lungulu siru alu infernaleloru abuseri de lege!

Eta volnicia ne mai audita, eta nedreptate strigatori la ceru! Eta scandalu publicu! Eta-ne despoiatu de unicele drepturi comunali, ce ne-au mai lasatu grati'a legislatiunei, si inca in modulu celu mai abusivu.

Ca unulu ce de 20 de ani cunoscu referintiele acestui nefericitu cercu observezu, ca dlu szolgabireu numai intr'atata e de condamnatu, ca se lasa sedusu si trasu-inpinsu de unu Szedanu, flagelulu cercului, carele pana candu conducatorii Comitatalu ilu voru mai tiené in oficiu, este perirea si ruin'a poporului acestui cercu si asia forte saracitu, si toti se vaiera, ca „de acestu omu ne mai suferibilu“, care sta si in procesu criminalu pentru doue omoruri (!) nu se va mai scapa.

(Va urma).

Sciri mai noue.

Comunicamu sub reserva urmatoarele:

„Nordd. Allg. Zeitung“ din Berlin in Nr. 60 are o depesia din Constantinopole — dupa „Köln. Zeitung“ de versiunea: Rele sciri ne sosescu din Adrianopole. In partea orasiului locuitu de turci, musulmanii fanatizati au omoritu unu oficeru rusescu si cadavurul 'au aruncatu intr'o fontana. Casulu fu indatu descoperitu si Russii au pusu totu orasiulu sub blocada, amenintiandu cu represalie, pana candu nu voru pune man'a pe toti musulmanii vinovati, dintre cari numai trei sunt deja arestati.

Turci'a mobilisaza de nou. Asia cetimu in „Deutsche Zeitung“ din Vien'a Nr. 2222. Regimulu turcescu a ordonat inrolarea si exercitiulu recrutiloru cu mare intetire. Este vorba, ca in cateva septemani Turci'a se puna de nou pe petioru de resbelu o armata de 200 mii ostasi. Pentru cine? Nu de a continua resbelu cu Russi'a, ci mai probabile, ba siguru este, ca acei soldati turcesci au se fia aliatii Tiarului rusescu.

Sciri diverse.

(Procesu de pressa). Eri, in 12 Martiu erasi mai decurse la curtea de jurati din acesta cetate unu procesu politicu de pressa contra diariulu „Kronstädter Zeitung“ si se termina cu achitarea in unanimitate a redactorulu seu H. Gött. De altumentrea dupa achitarea din Decembre a. tr. a redactoriloru dela „S.-D. Tageblatt“ nu era greu de prevediutu, ca „Kr Ztg.“ are se scape cu atatu mai usioru, cu catu se potea aplica mai pucinu §§-ii 300 et 302 la articlu incriminatulu in „Kr. Ztg.“ Cu tote acestea inse redactorii si editorii trasi in judecata de pressa si absolviti, totu sunt si remanu pedepsiti prin grelele spese de caletorii si de onorarie date avocatiloru aparatori, prin perderea de timpu si prin tortur'a sufletesca de mai multe luni, uneori de cate unu anu intregu, pentru care tote celu acquitatu aici in Transilvani'a nu pote cere desdaunare dela nimeni, din cauza ca acestu casu nu este prevediutu in legea absolutistica de pressa austriaca de la 1852, nici in ordonantiele ministeriali posteroare, prin care s'au modificatu cati-va §§-i din acea lege, er legea austriaca de pressa din anulu 1862 in Transilvani'a nu are nici o valore.

(Calamitati la calea ferata orientala). Intre comun'a Cara si Valea-cu-flori (dincocce de Clusiu) s'au cfundatu din nou una parte din calea ferata pe distantia ca de 1/8 dintr'unu milu de locu, asi'a catu caletorii trebe se traca pedestri de la unu trenu la altulu. Diarele magiare scriu si astadata in tonu revoltatu despre acesta fatalitate, ce se repete de atatea ori pe acea linia nefericita.

(Insielatoriu infamu.) Unu siarlatanu anume Vicentie Pap, unguru de pe la Oradea, pacalise pe publiculu magiaru cu minciun'a colosala, ca elu a scapatu ca prin minune din Siberi'a, unde fusese dusu de catra muscali in 1849 impreuna cu famosulu poetu Petöfy si cu alti mai multi magiare. Cu acesta minciuna ametise si pe ministeriu, ca se faca din minciun'a lui cestiune diplomatica. Intr'aceea insielatoriu ambli'a dintr'unu locu in altulu sub diverse nume, precum:

Daniilu Manasses, Ioanu Mathe, Ioanu Sós etc. insielandu bani multi si obiecte diverse, pana-ce in fine demascatu cadiu in man'a judecarii si ca insielatoriu de tiara fu condamnatu la cinci ani.

(Omoru infricosiatu). Unu Iosifu Dinghof, in comun'a Somorja, a impusiatu pe femeia carcimariulu Gstettner, pe barbatulu ei si pe o fetia i-a injunghiatu, numai din chiar-seninu, for' a le lua nici unu obiectu.

(San Stefano.) sau Ay-Stefanos devenitu istoricu prin semnatura pacii dintre Russi si Turci, este — ne spune „Figaro“ — asediatu la optu-noue kilometre de Constantinopoli. Populatiunea sa, compusa din Armeni, Greci si Apuseni, se ridica la 4 mii suflete. O frumosa biserica catolica, insocita de unu conventu, a fostu cladita in timpii din urma de calugarii Capucini. Alte doue biserici, una grecesca si alta armenesca, sunt datorite darniciei familiei Dadian, una din cele mai mari familii armenesce, a caroru villa, adesea visitata de sultani si de principii suverani straini, servece acumu de cartiru generalu marelui duce Nicolae.

La o mica distantia de San Stefano, se afla renumita prafaria imperiala si turnatoria de tunuri Zeitun-Turnu.

Petrecerea la San Stefano este forte cautata de Europeanii, cari locuescu in Constantinopole, din causa apropiarii sale de orasi si a frumosei situatiuni pe marea de Marmara, in faci'a betranului munte Olimpulu si in midilocu unoru situatiuni forte pictoresci. Tote locuintele, inconjurate cu gradini, sunt cladite dupa gustulu europeanu amestecat cu stilulu orientale.

† Parintele Ieronimu, vicariulu metropoliei, a repausatu in 20 Februariu st. v. in capital'a Bucuresci. Asia metropoli'a Ungro-Vlachiei pierdu in pucine luni doi barbati de mari merite, adeca pe Episcopulu Ghenadie, fostu totu-odata capu alu redactiunei diariulu „Biserici'a ortodoxa romana“ repausatu in Novembrie a. tr. si pe demnulu Ieronimu.

Conversatiuni national-economice.

Schitie din sciinti'a foresteriala.

(Dedicat fostiloru mei colegi si amici romani dela academia.)

(Urmare).

Aceste produsera apoi barbati ca Cotta, Hartig, Laurop, Pfeil, Pfeismantel, Heyer etc. cari, petrunsi de misiunea lor, culesera esperientiele si incercarile practice, le regulara, amplificarea si perfectionarea mai departe. Actiunea lor binefacutori'a se intinse asupra intregii sciintie dormitande, si nu remase nici unu ramu nescurtat de ei: Silvicultur'a (crescerea si cultivarea arboriloru) Tacsatiunea, Geognosi'a, Intrebuintiingrea paduriloru, Technologi'a si Anatomia lemneloru, Ingrigirea si scutirea paduriloru, Administratiunea si alte ramuri, atatu economice catu si inginerice si tacsatorice, necesarie unui foresteriaru de specialitate, tote se inaltara prin densii din pulbera ignorantiei la unu gradu laudabile de sciintia. Adi tenerulu padurariu 'si pote stempera setea-i sciintifica la isvorele variabililoru, frumoseloru si desfatatorieloru sciintie economice, naturali, reali si venatoresci.

Ramulu tacsatoricu sau tasatiunea*) era in timpurile mai vechi forte pucinu cunoscutu, ba nici nu era cauza de a fi consideratu; starea abnorma a paduriloru si pretiurile cele inferiori a le lemneloru nu poteau incoragi la aplicarea si desvoltarea lui.

Cu introducerea unei economii mai rationali, unde inventariulu materialulu disponibilu, calcularea pretiulu si a vintulu articiloru cultivati sunt prim'a conditiune de prosperitate, si acestu ramu trebu se se redice si se inainteze; ca-ci numai dela elu depinde o aplicare buna a silviculturii si o intrebuintiare utila a diverseloru specii si sortimente de lemne. Inventariile de diferite moduri si midiloce a le laureatiloru padurari ne usiureza indestulu aceste operatiuni dificili.

Technologi'a lemneloru si intrebuintiarea productelor foresteriali anca suntu o conditiune vitala pentru ajungerea scopulu nationalu-economicu.

Acestu ramu e pote celu mai vechiu in aplicare: privirea securu si de specialitate a betraniloru la alegerea diverseloru specii si sortimente de lemne, precumu; la corabii, edificie, poduri etc.; stravechile midiloce pentru castigarea, formarea si transportarea producteloru probedia indestulu. Dar' elu a castigatu in timpurile mai noue o consideratiune si insemnatate singulara, atatu prin miciorarea materialulu, catu si prin imultirea consumatoriloru si prin dilnic'a resarire a diferiteloru industrii de lemnaria. De aceea forestiarii moderni, aderandu la binele comunu, se nisuescu din tote poterile a satisfacere cerintelor publice: prin o deschilire, clasificare si sortare a lemneloru, corespunditorie diferiteloru scopuri si: prin simplificarea midilocelor de castigare, formare si transportu, miciorandu asia si pretiulu materialulu.

Aceste impreuna cu administratiunea, ingrigirea si scutirea complexelor foresteriali contr'a evenimentelor elementari, precumu: contr'a insectelor,**) tempestatiloru, incendiiloru etc., suntu ramurile principali de specialitate; celealalte preparatiuni necesarie (ingerice, economice, naturali) tientescu multu pucinu la preceperea si practisarea acurata si utila a susnumiteloru ramuri.

Icon'a ce ne infaciosieza stadiulu sciintificu si practiculu alu foresteriei presente, areta unu progresu

*) Sub Tasatiune se intelege: inventariulu masei (provisiunei permanente) de lemnu, calcularea productiunii, a pretiulu si a venitulu paduriloru. Operatiunile tacsatorice sunt: campestre si domestice.

***) E cunoscutu, ca insectele iubescu mai multu lemnele uscate si retrograde cari, in umarea furtaneloru sau negrigei paduriloru, au devenitu in acestu stadiu periculosu.

destulu de imbucuratoriu, mai alesu daca consideramu tempulu numai de-o suta de ani, de candu acesta sciintia a inceputu a se cultivá. Ea va castigá o perfectiune si latire mai inalta si universala, fiindu strinsu legata de progresulu omenirii si anca prin nenumerate si neprevedute lipse imperioase, ce le imprumutamu pe fia-care di de la ea. La dens'a se pote cu dreptu cuventu aplicá sentinti'a:

Nici o cultura fora padure,

Nici o padure fora cultura.

Au trecut u acele tempuri fericite, candu omenii priviau padurile ca unu tesauru nesecabile, se desfatá in midilocu lor sau admirau intr'ensele frumuseti'a naturii ori puterea creatoria, fara de-a visá, ca ar' fi dora necesariu a face si pentru ele ceva; sau si de viniu vre-o cativa — forte pucini — fericiti la ideea ca — dieu nu le-aru strica nici loru grigi'a si cultur'a, de care se bucurau atatea ramuri economice, industriali si comerciali, acest'a anc'o manifestau si practisau intr'unu modu forte desconsideratoriu. De presente numai cultur'a si anc'a cultura intensiva ne mai pote sustiené acestu frumosu si necesariu daru alu naturii creatorie.

Insemnatarea paduriloru nu se restringe numai asupra implinirii nenumerateloru trebuntie de lemne, ci se intinde si asupra aerulu, temperaturii si in genere asupra climate. (Urmédia.)

Preturile cerealielor			
si altoru obiecte de trau au fostu la			
12 Martiu in Sibiu:			
Grân, dupa cualitati	1 hectolitru	fl.	8.80—9.80
Grân, amestecat	1 „	„	7.60—8.40
Secara	1 „	„	6.40—6.80
Papsioiu	1 „	„	6.40—7.—
Ordiu	1 „	„	6.—
Ovesu	1 „	„	3.10—3.40
Cartofi	1 „	„	2.50—3.—
Mazare	1 „	„	12.—
Linte	1 „	„	15.00
Fasole	1 „	„	8.—
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	„	35.00
Untura (unsore topita)	50 „	„	30.00
Carne de vita	1 „	„	—36
Oua 10 de	1 „	„	—30

Cursulu monetelor in val. austr.	
Viena, 11 Martiu.	
Galbinii imperat. de aur	fl. 5.59 cr.
Moneta de 20 franci	„ 9.48 „
Imperialu rusescu	„ 9.76 „
Moneta germana de 20 marce	„ 11.71 „
Sovereignu englesi	„ 11.95 „
Lira turcesca	„ 10.88 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„ 104.90 „

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).	
10 Martiu n.	
Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%	l. 94.— b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„ 94.50 „
Obligatiune de imprumutu dominiu din 1871 cu 8%	„ 89.— „
Creditu fonciariu (hipot.) rurale cu 7%	„ 82.— „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%	„ 72.— „
Imprumutulu municipale non (alu capit.) din 1875 cu 8%	„ 82.— „
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	„ 155.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	„ 23.90 „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„ 71.90 „
Dacia, Compania de ascur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„ 180.— „
Romani'a. Compania de ascur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„ 55.— „

Anunciu.

Se cauta o educatori'a romana sau pricepatore de limb'a romana langa doue fetitie la o familia intr'unu opidu din Selagiu.

Doritorele de a se aplica sunt rogate se se puna in cointelegere asupr'a conditiuniloru cu dlu P. Cosma, avocatulu in Sibiu, strada Cisnadiiei Nro. 20.

Tiparituri mai noue

pentru procedur'a bagateloru (judecata comunala):

* Protocole pentru actiuni	contiulu cu 50 cr.
* Indice	„ „ 50 „
* Diariu despre termine	„ „ 50 „
* Citatiuni	„ „ 40 „
* Filere de inmanuare	„ „ 40 „
Sententie	„ „ 40 „

pentru inspectorii de morti:

* Instructiune pentru inspicirea mortiloru esempl. 10 cr.	
Relatiuni, formul. I—VIII	contiulu cu 36 „
* Conspectu asupra casulu de morde dupa timpu	„ „ 50 „
† Conspectu asupra casulu de morde, dupa confes. si etate (D minta)	„ „ 50 „
Protocolulu mortiloru	„ „ 50 „
Certificatu de inmormentare	„ „ 40 „

* Col'a catastrale de posesiune	„ „ 50 „
Conspectulu solviriloru de contributiune	„ „ 40 „
* Conspectu despre starea sanitara a vitelor	„ „ 40 „
* Foi'a cartii funduarie a proprietariulu de vite	„ „ 50 „
* Conspectu sumariu a starii vitelor	„ „ 50 „
* Conscrierea casulu de morte	

A. pentru judecatorii	„ „ 40 „
B. „ officiale orfanale	„ „ 40 „

se afla de vendiare

la W. Krafft in Sibiu.

*) in 3 limbi; †) unguresce; celealalte numai romanesce.